

процедури закупівлі) чекати надходження коштів, та, крім того, таких, які мали би широкий вибір найменувань наукової та навчально-методичної літератури тощо.

Згідно ст. 8 Закону України „Про авторське право і суміжні права” літературні письмові твори белетристичного, публіцистичного, наукового, технічного або іншого характеру (книги, брошури, статті тощо) є об’єктами авторського права.

Частина 2 статті 424 Цивільного кодексу України передбачає, що Законом можуть бути встановлені винятки та обмеження в майнових правах інтелектуальної власності за умови, що такі обмеження та винятки не створюють істотних перешкод для нормальної реалізації майнових прав інтелектуальної власності та здійснення законних інтересів суб’єктів цих прав.

У частині 3 статті 419 Цивільного кодексу України вказується на те, що перехід права власності на річ не означає переходу права на об’єкт права інтелектуальної власності. З цього можна зробити висновок, що незалежно від довжини ланцюга посередників з перепродажу наукової та навчально-методичної літератури, вона залишається об’єктом права інтелектуальної власності.

Враховуючи зазначене вище, вважаємо, що єдиним виходом із ситуації, яка склалася на ринку закупівлі літератури за державні кошти, є проведення її закупівель згідно з цивільним кодексом України.

Висновки:

1. Передбачені Законом „Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти” процедури закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти створюють неподоланні перешкоди на шляху закупівель наукової та навчально-методичної літератури за державні кошти, що веде до грубого порушення права інтелектуальної власності.

2. Між Законом України „Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти”, з одного боку, та Цивільним Кодексом України і Законом України „Про авторське право і суміжні права”, з іншого боку, існує правова колізія.

3. На думку авторів, при закупівлі наукової та навчально-методичної літератури доцільно керуватися Цивільним кодексом України, а не законом України „Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти”, оскільки саме Цивільний кодекс регулює особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини),

Література

1. *Якобсон І., Гриненко А.* Тендерні війни в бібліотеках України // Бібліотечний форум України. – 2005. – 34(10). – С. 6.

2. *Якобсон І.* Колізії українського законодавства // Бібліотечний форум України. – 2005. – №1(11). – С. 6.

УДК 378.1

С. В. Коломієць

ДО ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Анотація. Коломієць С. В. До питання реформування вищої освіти в умовах інформаційного суспільства. У роботі розглядаються основні тенденції розвитку вищої освіти в умовах сучасного інформаційного суспільства, акцентується увага на становленні синергетичної моделі освіти. Ключові слова: інформаційне суспільство, синергетична модель освіти.

Аннотация. Коломиец С.В. К вопросу реформирования высшего образования в условиях информационного общества. В работе рассматриваются основные тенденции развития высшего образования в условиях современного информационного общества, акцентируется внимание на становлении синергетической модели образования. Ключевые слова: информационное общество, синергетическая модель образования.

Annotation. *Kolomiets S. To the question of reforming of higher education in conditions of an information society. In the work the basic tendencies of development of higher education in conditions of a modern information society are considered, ways of application synergistic models of education are studied. Key words: information society, synergistic models of education.*

Глобалізація, швидка зміна технологій, перехід до інформаційного суспільства зумовлюють постійне підвищення якості, оновлення змісту та форм організації навчально-виховного процесу. Запровадження ефективних педагогічних технологій, створення нової системи методичного та інформаційного забезпечення, постійне оновлення змісту освіти і організації навчально-виховного процесу відповідно до демократичних цінностей, ринкових засад економіки, сучасних науково-технічних досягнень є актуальним завданням, оскільки зростаючий освітній потенціал особистості та суспільства повинен забезпечити потужні позитивні зміни в економічній, інтелектуальній та духовній сферах. Згідно з Національною доктриною розвитку освіти, мета державної політики полягає у створенні умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України, вихованні покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися протягом життя, оберігати й примножувати цінності національної культури та громадянського суспільства, розвивати і зміцнювати суверенну, незалежну, демократичну, соціальну та правову державу як невід’ємну складову європейської та світової спільноти [1].

Перед системою вищої освіти постають нові завдання, пов’язані з виробленням нової педагогічної стратегії, визначенням цілей та завдань освіти, її змісту, принципів та методів. Тенденціям розвитку сучасної вищої освіти приділяється значна увага [1–9]. На думку багатьох дослідників в умовах глобалізації освіта повинна розглядатися тільки як цілісне явище, суть якого найбільш повно розкривається в системі неперервної освіти, що базується на принципах нової освітньої парадигми. Як відмічає З. І. Слєпкань, нова парадигма як пріоритетне завдання освіти передбачає орієнтацію на інтереси особистості, адекватні сучасним тенденціям суспільного розвитку, а також набуття компетенції, ерудиції, формування творчості, культури особистості. Запровадження нової парадигми і відповідних нових моделей освіти не зводиться до збільшення обсягів змісту навчальних дисциплін, а потребує досягнення принципово нових цілей освіти, які полягають у набутті нових, вищих рівнів освіченості кожної людини і суспільства в цілому [4].

Мета нашої роботи – на основі вивчення наукових публікацій останніх років виділити та проаналізувати основні тенденції розвитку вищої освіти в умовах інформаційного суспільства.

Як вже відмічалось, нові цінності інформаційного суспільства висувають нові вимоги до якості вищої освіти. Якість сучасної вищої освіти не може оцінюватись лише сумою знань, засвоєних випускником вищого навчального закладу. Сучасний світ потребує фахівців із широким кругозором, глибокою науковою підготовкою у професійній сфері, здатних до свободи дій, до швидкої орієнтації у потоці інформації, до постійного поповнення та оновлення знань. Отже, головне завдання освіти – навчити людину вчитися. Серед завдань вищої школи особливої уваги потребують наступні:

- сформувані у студентів потребу в самоосвіті, у постійному підвищенні рівня кваліфікації, озброїти їх раціональними прийомами самостійної навчальної діяльності;
- сприяти розвитку самостійного, критичного, творчого мислення, творчої активності майбутніх фахівців;
- сприяти соціальній самореалізації особистості в умовах сучасного інформаційного суспільства;
- сформувані навички грамотного збирання та опрацювання інформації;
- сприяти розвитку комунікативних здібностей та культури комунікації майбутніх фахівців.

Аналіз сучасних досліджень дає підстави вважати, що розв’язання вказаного кола питань потребує синергетичного підходу до освіти, який за сучасних умов є актуальним та затребуваним. Як відомо, синергетика – це міждисциплінарний напрям наукових досліджень,

завданням якого є вивчення природних явищ і процесів на основі принципів самоорганізації систем. Запропонований Г. Хакеном, цей термін зосереджує увагу на погодженій взаємодії частин при утворенні структури як єдиного цілого. Синергетика, як математична теорія коливань, нелінійних процесів у коливальних дисипативних системах, виступає як теорія самоорганізації, яка використовується для дослідження систем різноманітної природи. Вона має справу з явищами та процесами, в результаті яких у системі можуть з'явитися властивості, якими не володіє жодна з частин. Синергетичний підхід принципово змінює погляди на процеси керування. Кардинальним у синергетичному пізнанні процесів самоорганізації природних систем є розуміння єдності „порядку і хаосу”, їх взаємодоповнюваності. Оскільки йдеться про виявлення та використання загальних закономірностей у різних галузях науки, то такий підхід передбачає міждисциплінарність.

Що ж стосується ролі синергетичного підходу у розвитку освітньої системи, то необхідно відмітити, що синергетика розкриває принципи управління і прискорення еволюції системи малими, але достатньо ефективними організуючими впливами. В даному середовищі при відповідних умовах, у тому числі й штучно створених, може виникнути цілком певний набір структур, обумовлених властивостями самого освітнього середовища. Керування процесом при цьому спрямовано на те, щоб виникли не будь-які можливі, а бажані структури.

Аналіз публікацій останніх років показує, що криза сучасної освіти є складовою частиною загальної кризи науки та суспільства кінця ХХ сторіччя, яка зумовлена відчуженням природничо-наукової, технічної й гуманітарної складових вищої освіти. Неминучим наслідком цього є фрагментарність у розумінні навколишнього світу, неадекватність реакції на руйнівні тенденції в сучасному світі. Окреслимо позицію, яка наведена в [7] і співпадає з нашим баченням перспектив розвитку вищої освіти. Сучасний погляд на проблему освіти полягає в глибокому розумінні цілісності фундаментальної природничо-наукової, технічної і гуманітарної освіти. Саме синергетичне бачення світу відображає єдність і цілісність освіти, оскільки воно спрямовано на виявлення сутності процесів самоорганізації систем будь-якої природи.

Вивчаючи питання становлення синергетичної моделі освіти, дослідники дійшли висновку, що „відкрита модель” освіти, яка відповідає синергетичній парадигмі, передбачає [5]: відкритість освіти майбутньому; інтеграцію всіх способів освоєння людиною світу; розвиток і застосування в процесі освіти синергетичних уявлень про відкритість світу, цілісність та взаємозв'язок людини, природи і суспільства; вільне використання різних інформаційних систем, які сьогодні відіграють не менш важливу роль в освіті, ніж безпосереднє спілкування з викладачем; особистісну спрямованість процесу навчання; постійний пошук та оновлення змісту освіти, формування нових орієнтирів та цілей; зміну ролі викладача: перехід до спільних дій у нових, нетривіальних ситуаціях у відкритому світі, що постійно змінюється.

На наш погляд, запровадженню синергетичної моделі освіти сприяє дійсна фундаменталізація всього освітнього процесу, що забезпечує умови цілісного сприйняття наукової картини світу, надає можливість сформувати міждисциплінарні знання, варіювати різні види діяльності, освоювати нові професійні сфери. Вивчаючи питання фундаменталізації навчального процесу, ми погоджуємося з думкою авторів [3], що, на жаль, сучасна вища освіта продовжує працювати, головним чином, на відтворення авторитарної системи знань та накопиченого досвіду. При цьому успішність навчального процесу оцінюється насамперед тим, наскільки вдалося передати студентам знання, вміння, навички та цінності, чим забезпечується підготовка майбутніх випускників в умовах існуючих технологій. Ґрунтовні знання, вміння і навички є дуже важливими для майбутнього фахівця, але сучасна науково-технічна революція визначає повну зміну технологій, появу процесів нового типу. Як відмічається в [9], уперше в економічній історії людства темпи зміни нових поколінь техніки почали стрімко випереджати темпи зміни поколінь робітників. Наслідки технологічної революції ставлять нові завдання перед системою вищої освіти: освіта повинна

не тільки відтворювати вже існуючі знання та досвід, а також передбачати особливості майбутнього суспільства і готувати випускників для життя та роботи в ньому. Отже, головним ціннісним орієнтиром у діяльності вищої школи є особистість самого студента як майбутнього фахівця, а пріоритетним напрямом – особистісна орієнтація освіти.

Реалізація інновацій в навчальному процесі потребує зміни ролі викладача, який вже не є єдиним джерелом інформації та практичного досвіду, а має бути одночасно і джерелом авторитетної інформації, і організатором пізнавального процесу, і наставником та психологом; формувати готовність і прагнення студентів до самопізнання, самоосвіти та самореалізації.

Основою реалізації „відкритої моделі” освіти є новий тип соціальних відносин, який передбачає співробітництво, співтворчість, взаємну допомогу та координацію всіх учасників навчального процесу. На думку С. С. Шевельової [5], ситуація спільного творчого освоєння світу, коли учасники освітнього процесу об'єднуються в єдину структуру, дозволяє реалізувати оптимальні освітні траєкторії для кожного учасника процесу, при цьому справжня освіта базується на самовдосконаленні особистості в спілкуванні. Слід відмітити, що в синергетиці ця проблематика не знайшла поки що належного відображення.

Перехід від нормативної до відкритої системи освіти потребує пошуку адекватних методів і технологій освіти, використання демократичного стилю у побудові освітнього процесу, готовності викладача до переходу від авторитарного управління освітньою діяльністю до сумісної діяльності та співробітництва. Новий демократичний стиль, який використовується у побудові освітнього процесу, характеризується наступними особливостями: формальний процес передачі знань замінюється розв'язанням конкретних завдань, які спільно обговорюють викладач і студент; формування знань і вмінь студентів відбувається не через пасивне запам'ятовування, а полягає в оволодінні різноманітною інформацією; формою спілкування викладача зі студентом стає взаємний обмін інформацією, що передбачає велику самостійну роботу та самоосвіту студентів шляхом застосування окрім традиційних, нових засобів пізнання, пов'язаних із сучасними технічними можливостями; характер відношення між учасниками освітнього процесу базується на чергуванні домінування або рівності викладача і студента.

Цілком очевидно, що такого роду нетрадиційна, демократична модель освітнього процесу повинна застосовуватися в процесі навчання дорослих людей, які мають свідому мотивацію до освіти, бажають отримати сучасні знання вмінь та навички. До цієї групи можуть бути віднесені старшокласники, студенти, фахівці, що навчаються в системі підвищення кваліфікації. Ми вважаємо, що саме демократична модель освітнього процесу має підготувати сучасну людину до формування таких рис, як толерантність, сприйняття інших культур, релігій, цінностей, умінь спілкуватися з їх носіями. Становлення синергетичної концепції вищої освіти потребує дійсної фундаменталізації всього освітнього процесу, внесення змін в існуючі програми фундаментальних та фахових дисциплін, а головне – модернізації пріоритетів, цінностей, відносин та взаємовідносин в системі освіти, що в свою чергу відкриває широкі перспективи дослідницької роботи.

Література

1. Національна доктрина розвитку України у XXI столітті. Міністерство освіти і науки України, Академія педагогічних наук України – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <<http://www.univd.edu.ua>>.
2. Дебердеева Т. Х. Новые ценности образования в условиях информационного общества // Инновации в образовании. – 2005. – № 3. – С. 5-12.
3. Черкасов Н., Чаусов А., Емченко Е. О фундаментализации учебного процесса // Новый коллегіум. – 2003. – № 5/6. – С. 14-18.
4. Слєпкань З. І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі. – К.: Вища шк., 2005. – 239 с.
5. Шевелева С. С. К становлению синергетической модели образования // Общественные науки и современность. – 1997. – № 1. – С. 125-133.

6. Астахова В. И. Образование нуждается в обновлении как целостный, неделимый организм: (Итоги V Международной конференции „Глобальные проблемы человечества как фактор трансформации образовательных систем”. Харьков, 2007) – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.nua.kharkov.ua/news/070201_itogiconf.htm>.

7. Колесников А. А. Когнитивные возможности синергетики // Вестник Российской Академии наук. – 2003. – Т. 73, №8. – С. 727-734.

8. Князева Е. Н., Курдюмов С. П. Синергетика и новые подходы к процессу обучения // Синергетика и учебный процесс. – М.: РАГС, 1999. – С. 8-18.

9. Вікторів В. Основні критерії та показники якості освіти // Вища освіта України. – 2006. – № 1. – С. 54-59.

УДК 376.58+343.815 (470+571)

Н. А. Зобенько

АНАЛІЗ СТАНУ ПРОБЛЕМИ ВПЛИВУ НЕГАТИВНИХ ФАКТОРІВ ШКІЛЬНОГО МІКРОСОЦІУМУ НА ПОВЕДІНКУ НЕПОВНОЛІТНІХ

Анотація. У статті проаналізовано негативні фактори шкільного мікросоціуму: недоліки в системі шкільного виховання, педагогічна некомпетентність значної частини вчителів, труднощі в навчанні, система відносин в цілому. Врахування даних факторів забезпечує підвищення профілактичної та виховної роботи з важковиховуваними підлітками. **Ключові слова:** загальноосвітні заклади, асоціальна поведінка, важковиховувані підлітки, шкільна дезадаптація.

Аннотация. В статье проанализированы отрицательные факторы школьного микросоциума: недостатки в системе школьного воспитания, педагогическая некомпетентность значительной части учителей, трудности в обучении, системы отношений в целом. Учет данных факторов обеспечивает повышение профилактической и воспитательной работы с трудновоспитуемыми подростками. **Ключевые слова:** общеобразовательные заведения, асоциальное поведение, трудновоспитуемые подростки, школьная дезадаптация.

Annotation . In the article the author gives analyses of the negative factors in the school microsociey: shortcomings of educational system, pedagogical incompetence, difficulties in the process of education and in the system of relations. Taking into account these factors provides making the preventive and upbringing work with teenagers better. **Key words:** educational process, society, behavior, adaptation.

Негативні соціально-економічні та політичні процеси, які відбуваються в Україні, тяжко вразили інфраструктуру суспільства. Загальний соціальний фон загострено проблемами злочинності, безробіття, прискорене майнове розшарування населення, зростання сектору тіньової економіки, поширення азартних ігор, шахрайство, занепад суспільної моралі. Перераховані негаразди не могли не вплинути і на виховну систему, зокрема, на школу. Ситуація, складна навіть для дорослих, виявилася надскладною, зверхкризовою для підлітків та юнацтва. Посилюється гострота проблем злочинності та правопорушень серед учнів. Щороку в Україні зростає кількість молоді, що схильна до дезадаптації. Дезадаптація може бути пов'язана з віковими особливостями дітей і підлітків. Вже в цьому віці можна спостерігати досить чіткі симптоми негативних відхилень у поведінці молоді людини, які за відсутності відповідної роботи поступово перетворюються у злочинні дії. Хоч порушення норм молоддю не становить суспільної небезпеки, оскільки характеризується примітивністю способів дій, але стає небезпечним у разі відсутності своєчасного реагування виховної системи і може призвести до деформації особистості. У зв'язку з цим при аналізі реальних соціальних явищ дослідники намагаються дати об'єктивну відповідь на питання щодо причин антигромадських проявів неповнолітніх, а тим більше, як саме слід впливати на підлітків, щоб попередити вказані вище негативи.

На сучасному етапі значний внесок у розробку психолого-педагогічних основ даної проблеми зробили: О. Б. Бовть (психокорекційна робота з попередження агресивності дітей та молоді); С. І. Болтівець (профілактична робота з метою профілактики наркоманії, токсикоманії, алкоголізму); І. В. Козубовська, Г. В. Товканець (соціальна профілактика